

ABONAMENTUL

Pe un an . 24 Cor.
Pe jum. an . 12
Pe 1 lună . 2

Nr. de Duminecă
Pe un an 4 Cor. — Pen-
tru România și America
10 Cor.

Nr. de zi pentru Ro-
mânia și strălăitate pe
an 40 franci.

TRIBUNA

REDACTIA
și ADMINISTRAȚIA:
Deák Ferenc-utca 20.

INSERTIUNILE
se primesc la adminis-
trație.

Manuscripte nu se ina-
poiază.

Telefon pentru oraș și
comitat 502.

Anul XII.

NUMĂR POPORAL

Nr. 10.

Simțul de jertfă.

(*) Fiecare popor înaintează nu în măsura bogățiilor țării, ci în virtutea jertfei ce este în stare să aducă pentru afacerile publice. Francezii, de pildă, au fost înfrânți la 1871 de prusaci, toată lumea a stat însă ca înmărmurită în fața jertfelor ce ei au adus în vremea de războiu și mai ales după aceea, când au trebuit să plătească împărăției nemțești drept despăgubire de războiu cea mai mare sumă de bani ce s'a plătit vre-odată: cinci mii de milioane!

România, la 1877, nu avea nici ea cine știe ce vistierie plină. Marele Ioan Brătianu își cunoștea însă neamul, știa că dorobanțul român rabdă sete, frig și foame, dar n'are să dea îndărăt când vorba e de a sta în fața vrășmașului. E lucru îndobște cunoscut, că dacă a fost de admirat vitejia românului, apoi nu mai puțin a stat lumea uimită în fața *rabdării* ostașului român.

Numai întemeiați pe cunoașterea acestor virtuți, a simțului de jertfă, marii bărbați ai micii României au îndrăznit să dea domnitorului Carol statul să se arunce într'un crunt războiu, din care a și ieșit apoi încărcat cu lauri...

Pentru împărat am jertfit și noi cu prisosință. Să mărturisim însă păcatul (caci altfel nici odată n'o să ne îndreptăm îndestul): pentru noi însine suntem foarte *sgârșiți!* Bogătanii satelor, în multe părți, par'că vor săraci dacă plătesc dare pentru

școală și biserică în măsura averii ce au! Ar voi să scape și ei cu cât plătește omul mai sărac. Carte ori o foaie în casă, au fi fericiți dacă ar avea cel puțin unul din zece, câți ar trebui să aibă!... Tot așa și cărturarii. De ani de zile, cele mai luminate capete și scriitorii cei mai destoinici își frământă mintea în căutarea mijloacelor de a răspândi cartea românească în popor și între fruntași. Chiar zilele acestea a trebuit să mărturisim însă cu toții, că merge greu treaba. Din pricină că pe d'oparte n'am ajuns toți la cunoștința binelui și a răului, iar pe de altă parte ne lipsaște simțul de jertfă.

Să dăm cea mai convingătoare pildă.

După socoteala cea mai apropiată de adevăr, sunt cam vre-o 300.000 români știutori de carte. Se poate însă dovedi, că abia a zecea parte dintre ei mai citește după ce au părăsit școala, iar să dea bani, în fiecare an, pe cărți, dintre țărani abia vor fi 2—3000. Cel mult dacă își cumpără călindar. Nici »domnii« nu sunt mai darnici, ba, după cum s'ar putea dovedi, foarte mulți dintre ei cumpără cărți străine și țin foaie străină la casa lor. Măcar că dacă dintre cei 8000 cărturari ce avem s'ar afla 4000 cari să dea numai 10 coroane pe an pentru cărți, am deschide un câmp larg și printre noi a cărților bune, am învăța, ne am însufleți și astfel am prinde mai multă putere în lupta ce trebuie să o purtăm pentru *pastrarea limbii românești*.

Ce să mai zicem apoi de *spriginirea foilor?*

Și câți zic că abonează și sprijinesc, vai și amar până plătesc. Să aibă toate foile noastre la un loc sumele cari nu s'au mai plătit niciodată, ar face o avere națională mare. Iar dacă ar plăti înainte toți, cum e obiceiul la toate neamurile, foile noastre n'ar lupta în fiecare zi cu greutatea, ci ar duce o binișor.

Nu zicem că răutatea îi face să aducă atâtea greutatea asupra foilor, dar e din cale afară mare *nepăsarea*.

Nu e azi foaie, care să nu aducă jertfe în lupta ce o poartă. Iată, de pildă, pentru articole scrise în »Tribuna« incurândă vreme vor fi la temața din Seghedina trei inși d'odată (V. Nițescu, dr. D. Lascu și Ioan N. Iova) iar pe alt redactor al nostru (Sever Bocu) îl așteaptă 4 procese. Ceeace, afară de suferința temniței, mai însemnează *zecă de mii coroane* date ca amende și cheltuieli de judecată. Se adaogă apoi cheltuielile cu drumul și traiul celor din temniță...

Pentruca să se poată susține în lupta grea, nici o foaie nu pune la bir obștea română.

Un lucru este însă în drept să aștepte: *cei mai luminați, cel puțin aceștia, să țină în casa lor foaie românească și dacă o au, să plătească regulat!*... Foile se susțin cu mare cheltuială, cu bani ce trebuie plătiți în fiecare zi, iar nu pe — *așteptare*. Cine i român de treabă deci, să spriginească și

O zi din viața prințului Carol.

De Ioan Slavici.

Anul trecut, câteva zile înainte de sf. Constantin și Elena, Prințul Carol a făcut dimpreună cu dl Moerlin, guvernorul său, o excursiune de herborizare în valea Sabarului și, întorcându-se pe înserate la Cotroceni, s'a oprit pe o clipă la Măgurele.

Parcul dela Măgurele e și ca pozițiune, și ca aranjament unul dintre frumsețele României și timp de câteva decenii, mai înainte de a să fi deschis drumul spre valea Prahovei, a fost cel mai plăcut loc de petrecere pentru bucureștenii, cărora întru fericire pomenitul Oteteleşanu le lăsa intrarea liberă.

Ceeace-i dă acestui parc un farmec particular, sunt mulțimea de izvoare foarte bogate, din cari curge cea mai limpede și mai bună apă rece, care se adună sub coaste într'un lac, lacul pe care îl știm cu toții din satira lui Eminescu, — »Stă castelul singuratic, oglindindu-se în lacuri«, și din versul serenadei »Trece lebedă pe ape«. Se oglindește și azi castelul așezat pe măgurea, terasa e și ea în ființă, și lipsesc numai lianele și lumea, care e și azi voioasă, dar cu totul alta.

»Ce minunat! — exclamă Prințul. — E foarte frumos aici! Păcat, că e prea târziu, ca să facem o plimbare cu barca pe lac.

»Mie-mi pare, Prințule bine, că e târziu, — i-am răspuns, — căci aici nu să trece, ci se dă. Să vii odată dimineața, să lei o masă gătită de fetele noastre și să-ți petreci toată ziua la noi!« Prințul se uită în ochii diui Moerlin.

Dl Moerlin e nu numai elvețian și om ce își știe rostul, ci totodată și servitor devotat al Regelui Carol I, care știe mai bine decât cei mai mulți dintre marii noștri dascăli, că iubirea de țară, de neam, și de oameni, se cultivă umblând mereu de ici până colo și adunând de pretutindeni comoară de plăcute reamintiri, cari indulcesc viața întreagă.

Nu putea dar să găsească Prințul Carol în ochii guvernorului său, decât ceeace dorea.

»Da, — răspunse dar înviorat, — am să viu cu câțiva dintre prietenii mei, dar Vă rog să ne dați și mămăligă, — cum se face la țară.

Dl Moerlin eră încântat de această pornire a elevului său.

»Cum o vrei Prințule, — i se răspunse, — mai priplă ori bine frecată?«

»Cu lapte, pipită, — întâmplă Prințul ca om cunoscător — iar la mâncări, mai vârtoase — cum o fac țărani dela munte.

Dl Moerlin ne încredință, că umblă Prințul mult pe la țară și-i place viața țărănească.

A rămas să ne pregătim de ziua sfinților Constantin și Elena, și mărturisesc, că eu, care la vârsta în care mă aflu, înțeleg multe, nu am putut înțelege atunci bucuria fără de măsură, de care au fost cuprinse fetele din institut, când li-s'a spus, că are să mai vie Prințisorul și că va stă toată ziua, și n'o înțeleg nici azi, decât ca izbuclire a unei porniri elementare, despre al căreia rost nu-și dedeau seamă.

De aceeași bucurie au fost cuprinși și sătenii dupăce a mers vestea, că vine Prințul, și în ziua de sf. Constantin și Elena copiii s'au adunat în fața școlii, pe unde avea să treacă viitorul lor

Domn, ca să albe mulțumirea de a-l vedea și de a-l striga: »Ura! ura!«

Cam pe la 10 a și sosit breul dus de cinci cai negri, mânați de Costache, vestitul surugtu panglicar, și copiii l-au primit cu urale însuflețite.

Prințul Carol, îmbrăcat în blusă de pichet și cu o beretă tot albă în cap, s'a ridicat în piciorie și cu un gest, care nu se mai poate idealiza, a strigat:

»Măi băieți! veniți și voi!«

Cuprinși de un fel de pornire nebunească, copiii au plecat în fugă mare după brec, și așa, cu droala după el, a intrat Prințul Carol în curtea castelului, cântat, sunt acum treizeci de ani de Eminescu.

Copiii toți sunt copii, unul ca altul și la fel au să fie tratați: o zic aceasta mulți oameni cuminți, prin cărțile scrise de dânsii, dar nu știu s'o pună în practică atât de bine ca Prințul Carol și băieții golanilor din Măgurele, cari cât dai în palme s'au făcut o apă.

Prințul venise cu nouă dintre prietenii săi, băieți cam de aceeași vârstă, un Romalo, un Costinescu, doi Oteteleşeni, frații Crătunescu, frații Pribolanu, cari petrecuseră adese-ori ore plăcute cu viitorul lor Rege și intraseră în oarecare intimitate cu dânsul, dar nu scăpau din vedere marea deosebire ce o să existe odată între dânsii și prietenii lor de acum. Băieții golanilor nu mai țineau seamă de asemenea finețe și în mai puțin de jumătate de ceas l-au luat pe Prințul par'car fi de-o seamă cu dânsii.

Corul institutului a primit pe oaspeții mult așteptați, intonând imnul regal, pe care Prințul și

cine ține să fie socotit om cinstit, să plătească ce datorează, că altfel foile române se vor simți îndemnate să facă și să publice toate *pometnicul* celor slabi și a păcătoșilor mari, în sufletul cărora nici până acum, după atâta apostolat și lupte, n'a încolțit încă simțul de jerifă...

Rectificarea listelor electorale.

Acuma se începe în toată țara *rectificarea listelor de alegători dietali pentru anul viitor* (1909).

Atragem deci atențiunea cărturarilor noștri dela sate ca în timpul când listele de alegători sunt puse spre vedere publică să le controleze cu de-amănuntul; să ceară rectificarea de lipsă și să dea apelată la timp în contra mișeliei ce s'ar face la rectificare prin înscrierea în liste a celor fără drept de vot sau ștergerea și delăturarea celor, cari după lege au dreptul de vot.

Căutarea listelor de alegători o poate face oricare cetățean ungar fără considerare că e luat în listă sau ba.

Indemnăm pe frații noștri țărani ca în timpul rectificării listelor să grăbească la casa comunală și să pretindă inducerea în listă a celor, cari au dreptul de vot. Nici unul să nu-și lase cel mai sfânt drept ce l are ca om.

Nu știm ce va aduce ziua de mâine, căci azi multe vești umblă prin lumea politică; se vorbește — știm cu toții — din când în când chiar și de alegeri noi de deputați, ceea ce s'ar face tot pe baza legii vechi, căci legea votului pentru toți nu mai știm dacă guvernul acesta ori altul va face-o. Noi trebuie să fim dar pregătiți pentru o oarecare întorsătură în politică.

Dăm aci și unele lămuriri despre timpul rectificării și expunerea la vedere publică a listelor de alegători, ca toți să se știe orienta.

În virtutea §-lui 142 al art. de lege XV din 1899 lista alegătorilor se compune numai odată și se rectifică apoi an de an. În scopul acestei

rectificării se alege din partea comitetului municipal în fiecare an în primele zile ale lunii Martie câte-o comisie pentru fiecare cerc electoral, eventual și mai multe dacă e de lipsă.

Numărul membrilor acestor comisii e de trei, din cari unul e prezident. Membrii comisiei au să depună jurământ. Ședințele ei sunt publice.

În vremea cum prescrie legea, are să se ducă comisia aceasta în fiecare comună mare, precum și la oficiul notarial al comunelor mici pentru a face îndreptarea listei. Primăria trebuie să fie înștiințată de vreme despre sorocul sosirii acestor comisii, așa ca în fiecare comună să se poată în modul obișnuit aduce cu cel puțin 8 zile înainte la cunoștința obștei sosirea comisiei.

Aceste sorocuri trebuie să se țină negreșit. Iar în cazuri când nu se pot ține, trebuie să se pună termen nou, care iarăși trebuie adus la cunoștință publică cu cel puțin 8 zile înainte.

Fiecare locuitor din comună are dreptul de a se prezenta în fața acestei comisii în scopul de a dovedi îndreptățirea sa la vot. Comisia e dator să asculte pe fiecare. Fiecare are dreptul de a-și arăta dorința în scris ori prin plenipotențiat.

Pe baza datelor astfel câștigate, compune apoi comitetul central municipal lista interinală de alegători.

Listele aceste interinale se expun spre vedere publică la comitat și la orașele cu drept municipal, apoi în comunele cu magistrat regulat, în comunele mari și în oficiile notariale ale comunelor mici în decurs de zece zile. Termenul ultim al reclamațiilor este d'la 5—15 Maiu incl. al fiecărui an, iar din 16—25 Maiu se pot face observațiile la reclamațiuni.

De aci încolo vin listele la comitetul central municipal, care este dator să hotărăască asupra reclamațiilor în zilele din 1—20 Iulie ale fiecărui an, iar în zilele dela 20—30 Iulie e dator să pună la vedere publică aceste hotărâri în oficiul comitetului central.

În termen de 10 zile dela această expunere la vedere publică, se poate da apel contra hotărârii comitetului central la Curie.

Curia trebuie să aducă judecată în fiecare caz până cel mult în 1 Decembrie.

Astfel se compun apoi în zilele din 1—30 Decembrie ale fiecărui an listele definitive de alegători dietali pentru anul viitor în 4 exemplare, din cari unul se depune la ministerul Internele, unul la arhiva comitatului, unul la notarul reg. public, competent pentru cercul electoral, și unul la orașele, comunele mari și oficiul notarial și al comunelor mici.

Întreaga procedură e scutită de timbru.

Dela Seghedin.

În zilele trecute ne-a cercetat la redacție martirul nostru *Petru Mihuța* învățător în Câmp (Bihor), care se reintorcea, după împlinirea osândei de opt zile, din temnița de stat dela Seghedin.

Ne-a cuprins o duloșie, când învățătorul Mihuța ne povestea de soarta martirilor noștri de acolo, de traiul greu din temniță și ne spunea cu întristare: »E tristă, dlor, e tristă viața sărmanului martir! Credem: e tristă și sfâșietoare! Asta ne-a fost ursita, ca pentr'un cuvânt și un dor de libertate ce-l ridicăm către cei ce în mână lanțurile încătușării milioanelor să fim timbrați de dușmani ai patriei noastre mume și aglători în contra celor ce sufăr alături de noi — și apoi aruncați în temniță. Sufletul ți se amărește, dar n'ai ce face, înghiți tremurând nodul amar al suferinții.

O singură mângâiere are osânditul: n'a omorât, n'a furat, n'a făcut nici o altă crimă rușinoasă și astfel suferința o suportă cu suflet liniștit, cu gândul la Dumnezeu, care vede faptele sale.

Învățătorul Mihuța ne spunea că toți întemeiații politici dela Seghedin suportă cu bărbăție greul temniței, care nu l-a repus până acum nici pe unul. Noi avem acolo pe țăranul Mărgineanu din Crăciunel (Ardeal), care nu peste mult va împlini osânda de 6 luni ce a primit-o pentru »agitatie« la alegerea de deputat din anul 1906 în cercul Vințului de jos.

Țăranul Mărgineanu e neliniștit deși se apropie timpul să scape și adeseori plânge când se gândeste la amenda de 500 cor., ce trebuie s'o plătească după ce iese din temniță. Îl mângâie mult vecinul său preotul slovac *Hlinka*, închis acolo pe doi ani. Din pricina asta Hlinka și poartă maiestosul (?) nume de *stălpul temniței*. Hlinka, Mărgineanu și medicul slovac, dr. Srobar, tovarășul celui dintâiu, precum și un socialist locuiesc în etajiu și nu le este iertat să se întâlnească cu cei de jos, alți slovaci osândiți deodată cu Hlinka, și câțiva socialiști.

Cu deosebire lui Hlinka li este oprită orice întâlnire cu frații săi. Ei și în timpul plimbării prin curtea temniței — o oră înainte și una după amezai — e însoțit de un păzitor al temniței, care-l păzește cu baloneta la pușcă.

Toți se iubesc ca frații și trăiesc în cea mai bună prietenie și când le sosește un nou »oaspe« îl primesc cu brațele deschise și un suris înduioșat pe buze. Nou venitul e asaltat din toate

prietenii săi l-au ascultat, cum se convenia, cu capetele descoperite; nu însă de aceasta li ardea pe dânsii, și, scăpați de ceremoniile primirii, s'au pornit în fugă mare spre lac cu droala peștriță după dânsii.

Erau pe lac două bărci, una mai mare, care putea, dacă se țineau liniștiți, să-i încapă și să-i și țină pe toți, iar alta mică și îngustă, în care numai cu multă băgare de seamă puteau să se ție doi.

»Prenons la grande«, — strigă unul dintre prietenii Prințului.

»Măi, — îi zise Prințul, — aici nu mai merge cu franțuzeasca!«

Ei se repezi apoi la barca cea mică și se făcu stăpân pe ea cu toate că l-se zicea cu multă stăruință. »Ai să faci bale, Prințule!« Ținea cu orice preț s'o lee pe aceea, căci avea un gând nemărturisit, pe care-l dete peste puțin pe față.

»Băieți! — grăi după ce se urcară și ceilalți în barca cea mare. — Haid la întrecute: care ajunge mai nainte la țermurele de dincoia!«

Eră de sine înțeles c'a ieșit mai nainte decât ceilalți la țarmure, căci barca ușorică înaintă repede, iar cea mare, fiind și prea încărcată, și rău condusă, se clătina mereu pe la mijlocul lacului gata în fiecare clipă de a lua apă.

ieșit odată pe uscat, Prințul începă să adune petricile și-i chemă pe copiii de săteni la dânsul.

»Dați pe ei, copii! — Să nu-i lăsăm să iasă la mal!« — strigă inimos, și începură cu toții să arunce cu petri înaintea bărcii, ca să-l stropească pe vâslăși și să-l împedecă în înaintarea lor spre țarmure.

Se cam sfiau copiii la început, dar e lucru știut, că Ivan se urcă și pe divaa dacă i se dă nas, și îmbărbătați de Prințul lor, copiii prinseră inimă, și peste puțin timp se întinse o luptă în toată regula, încât cei din barcă numai cu mult chin și vai și numai uzi leorcă, au putut să iasă la mal.

»Revanche! — strigă unul dintre băieți, scuturându-și hainele pline de apă.

»Nu ț-am spus, că nu merge pe franțuzește!« — grăi iar Prințul. — Haid! — Care pe care!? — Cine ia barca cea mică? — Vol, urmă apoi înforcându-se spre copiii din stat, — ațineți vă din toate părțile și nu ne lăsați să ieșim!«

Erau peste o sută de copii împrejurul lacului, toți se făcuseră obraznici și fetele adunate pe țermuri se spăriau de gândul, că bluza cea curată și bine călcată a Prințului, o să fie stropită și ea.

»Așa și trebuie să fie, — grăi di Moerlin. — Lăsați-l să fie și el om și să se bucure de liber-

tate, căci peste un an-doi intră în robia etichetel ceremonioase. — Nu te da, Prințule!«

S'a pornit dar din nou și cu mai mare avânt lupta, și puți leilor dela Plevna nu mai țineau seamă, care-i Prinț, și care nu-l, ci dădeau cu toată nădejdea și stropeau în cece dădeau cu toată virtutea zor să se apropie. Eră o vâlvă de-ai fi crezut, că nu e joacă, ci încăierare îndârjită, în care toate merg pe viață și pe moarte, și strigau toți din toate părțile »Pe ei, măi! — Dați înainte băieți! — Nu vă lăsați măi!« Mai ales cei de pe țarmure să întefiseră de nu eră chip să iasă bărcile la mal și lupta n'a slăbit decât după ce barca cea mică, legănată mereu, a luat în cele din urmă apă și băiatul ce se afia întrânsa a ieșit muțat până la brâu din lac, ba nu s'ar fi sfârșit nici acum, dacă n'ar fi sumat, spre marea părere de rău a tuturor, clopotul pentru masă.

În timpul mesei flăcăii și fetele din sat și de prin cătunele mai apropiate, s'au adunat în curtea castelului și s'au prins în horă mare.

»Haid! — le zise Prințul prietenilor săi, după ce masa se ridică, — să facem și noi o mică horă la mijloc!«

Băieții se codiau. Nu doară că n'ar fi volt, ori c'ar fi fost prea mândri, dar ei trăiseră mai puțin decât Prințul în mijlocul poporului și erau cuprinși de o sială firească.

RÉTAY și BENEDEK,

atelier artistic pentru obiecte bisericesti

BUDAPEST, IV. Váczi-uteza 59.

Mare magazin de tot felul de haine bisericesti, prapori, potire, feșnice de altar, lustru, cruci și tot felul de obiecte pentru montarea bisericelor. — Catalog de prețuri și modele trimitem cu plăcere.

În atelierul nostru de sculptură se fac: iconostase complete, altare, tabernaculume, amvoane, icoane portative. — Pictare de iconostase și icoane sfinte, pictare de biserică. — Planuri, catalog de prețuri trimitem cu plăcere.

Pe omul nostru expert îl trimitem fără taxă la fața locului, pentru primirea lucrului.

părțile cu întrebări: de unde e, cum a ajuns între ei, ce mai e prin lumea de-afară?

Timpul îl petrec, martiri, cetind, vorbind, asta o pot face numai ziua, căci seara dela orele 6 până la aceeași vreme dimineața ușile sunt zăvorâte. Badea Mîrgineanu citește și el, când i-se urăște mai dă în vorbă cu proetul Hlinka, pe care l-a învățat românește, se mai plimbă prin celulă și foisor offând, cu mâinile în șolduri și când îi trăneste prin mîntă un gând dus, departe, la ai săi și la cele 500 c., se trăneste în pat, și doarme, dus, ca clobanul lângă un isvor de munte. Hlinka a învățat și vorbește aproape bine românește. Citește mult jurnale și cărți românești și a cumpărat și un dicționar românesc, ca să-l fie mai ușor la învățat. Tot ce citește din românește scrie, ca să învețe și scrisul.

Viața lui de acum până la moarte, Hlinka zice, că va petrece o în temniță, căci și cele cinci procese ce s'au pornit încontra lui îi vor aduce un șir lung de ani de temniță.

Noi știm, că suferința lui nu va fi prea lungă, căci oricât de tare ar fi, temnița multă îi va clinti viața.

Hlinka își caută mîngiere nutrind cu fărimături de pâne vrebile, (așa făcea înainte cu 15 ani Hurban Vajansky). Când se duce la plimbare prin curte, Hlinka totdeauna la cu sine o bucată de pâne, căci știe că-l așteaptă flămândeale păsăruce, cari îndată ce-l văd, zboară pe deasupra lui și-i iau îndrăzneala să se arunce spre bucată de pâne ce o ține în mîna — iar el le aruncă sfărîmături, pe jos.

Cea mai sfîșietoare scenă s'a petrecut în temnița dela Seghedin, când a sosit vestea condamnării acuzațiilor dela Cernova. Când Hlinka a citit telegrama, că sora sa Ana e osîndită la 3 ani pușcarie, a îngălbinit la față și a căzut fără simțiri pe scaun. Numai lînzru s'a putut deșteptă suspinînd din greu. Celalalți slovaci au primit știrea cu ochii înăcrămați.

— »Noi ne uitam cu durere la ei» — ne spune învățătorul Mihaș.

Cea mai mare bucurie pentru întemnițați sunt vizitele cunoscuților, prietenilor sau a fraților de un sânge și chiar străinilor, cari intră la dînșii ca să-i mai mîngăie. Durere însă numai noi nu ne cercetăm martirii sau și dacă o facem: odată într'un an; numai noi nu înțelegem zisele sfintei Scripturi: »Cercetează pe cei întemnițați!» Nu, căci par'că în noi a pierit orice simț de recunoștință față de cei cari sufer pentru întreg neamul. De vreme ce — la Seghedin, acum un adevărat loc de peregrinașu pentru poporul slovac, vin mulțime de slovaci din îndepărtata parte de miază-noapce a Ungariei, bărbați și femei, alții fără nici o legătură de rudenii sau prietenie mai

strînsă, ci numai din simțul de recunoștință și compătimire față de celce îndură greul temniței pentru toți, aducându-le de toate și făcându-le și lor câteva clipe mai senine — noi n'avem nici chiar un cuvînt pentru ai noștri și nu le batem la ușa umedei celule.

Până și presa noastră e nepăsătoare față de ei; întemnițații dela Seghedin primesc numai două jurnale românești.

Așa suntem noi. Așa le răsplătim și celor din temniță și luptătorilor de afară.

De ce atîta nepăsare, care îi pune în mirare și pe străini?

Martirilor dela Seghedin le dorim multă sănătate și tărie, ca să poată suporta cu ușurință robia și să-i vedem eliberați întregi și sănătoși. Și-un călduros salut! dela *Cel așteptat.*

Vorbirea dlui dr. I. Maniu

rostită în ședința dela 17 Martie a dietei ungare.

Iuliu Maniu: On. Cameră! Într'adevăr nu e lucru ușor a vorbi în stăduța înaintat al acestei discuții și ar fi aproape imposibil, dacă ași urmări mai mult tendința spre originalitate, decât datorită aceea morală, ca atunci, când se îndreaptă lovitura contra libertății cuvîntului, contra manifestării libere a voinței poporului, atunci noi deputații să ne ridicăm glasul de apărare, ori cât de modest ar fi.

Împlinirea acestei datorințe mi-o ușurează foarte mult împrejurarea, că proiectul de sub discuție re-dă un material așa de bogat pentru motivarea opoziției noastre, încât nu îmi face nici o greutate să arăt contrazicerile și rătăcirile, pe baza cărora se sprijinește acest proiect. Ne întălim atunci cu întreg grupul rătăcirilor, ca să nu zic al mistificărilor, când analizăm întreg materialul discuției.

O mare rătăcire d. e. aceea cuprindere a lucrurilor, căreia dl ministru de interne l-a dat cea mai pregnantă expresie într'o vorbire ținută cu ocazia unei adunări intime, că adevărul este proiect e sprijinit de toată națiunea, ce majoritatea deputaților așa că o minoritate disparență n'are dreptul să și ridice glasul contra acestui proiect, și să-l impiedice.

Aceasta e o mare rătăcire, căci în ceea ce privește publicul mare, întregimea poporului, pe care dvoasiră o numim națiune, majoritatea acesteia, o pot zice aceasta cu conștiința liniștită, e contra acestei reviziuni. (Așa e! în mijloc).

Sunt contra acestela milioanele popoarelor estice din șanțurile constituției, (Așa e! la mijloc) milioanele partidului social democrat și milioanele naționalităților.

Dar sunt contra ei nu numai acestea, ci și grosul, mulțimea partidului independentist, majoritatea acelui popor, a acelei clase, prin sprînginul că-

rela partidul independentist a ajuns la putere. (Așa e! la mijloc).

Dar aici, în cameră, așa zice dl ministru numai o minoritate disparență stă în față cu proiectul acestei revizii.

Chestia însă stă așa, că »ntregul partidului independentist din stînga», toți deputații fără de partid, membrii partidului democrat și al naționalităților, croații — la un loc facem nu mai puțin ca 97 de deputați — cari toți suntem contra lui. Așa dară nu se poate vorbi de o minoritate neînsemnată. Dar dacă luăm în vedere că și dintre membrii majorității sunt mulți, cari se opun din tot sufletul acestui proiect și numai de aceea nu îndrănesc să vorbească, fiindcă această chestie a devenit o chestie de partid, ba încă o chestie de cabinet, (Așa-i! la mijloc) astfel că putem zice cu siguranță, că nu trece cu mult peste majoritate cea parte a camerei, care și însușește din convingere acest proiect de revizie. (Așa-i la mijloc).

De aici relese, on. cameră, că noi cari ocupăm băncile opoziționale, avem datorința să ne luptăm din toate puterile convingerii noastre contra acestui proiect nu numai ca să dăm expresie prin vorbele noastre de combatere, convingerii acelor deputați, cari din cauze politice nu sînt de corect, ca să și ridice glasul contra și să combată, ci și pentruca prin cuvintele noastre să dăm expresie convingerii milioanele poporului, cari nu sunt reprezentate în această cameră. (Adevărat! Așa-i pe băncile naționalităților).

O altă mare rătăcire, cu care ne întălim în șirul discuției, e așteptarea, care relese din toate cuvântările deputaților, cari s'au rostit pentru proiect că în realitate nu e vorba de a se pune o stavilă libertății cuvîntului, ci chestia stă tocmai contrar, că după cum zic, pe când după regulamentul de acum le stă la dispoziție 4 sau 5 ore pentru scopul, ca să vorbească la chestiile aduse în discuție, de aci înainte nu 4 ci 16 ore le vor sta la dispoziție, și încă un membru foarte de spirit al camerei a scos la iveală și aceea, că acele 800 de ore, cari până acum ne stau la dispoziție pe un an întreg cu scopul ca să dăm expresie convingerii noastre, acum se vor ridica la 2000.

Când aud acest exemplu, operația aceasta a guvernului în chestia proiectului mi se pare așa, ca și când pe un om setos, în loc să-i dăm un pahar de apă, îl aruncăm în mare, în loc să-i alinăm setea, îl înecăm în infinitul mării.

Dar să presupunem, că într'adevăr, în proiectul acesta n'ar fi altceva decât înmulțirea — dela patru ore la șaisprezece — a timpului de discuție, — ceea ce nu este însă așa, dupăcum vom dovedi îndată — și atunci e neîndoios, că prelungirea la 16 ore a timpului de discuție este înspre paguba și în detrimentul libertății cuvîntului:

(Dupăce arată greutățile grozave să stai pîndă 16 ore până să-ți vină rîndul și să stai pază ca opozant, continuă:)

Mai e apoi dispoziția, că numărarea voturilor n'o pot cere decât 100 deputați. În decurs de abia doi ani, de când sunt deputat, s'a întîmplat nu odată, că nici după a doua numărare nu s'a putut constata că în care parte este majoritate. S'a întîmplat că am cerut numărarea, care s'a și făcut odată, de două ori și totuși nu s'a putut constata majoritatea, așa că a trebuit să se

»Sunteți niște blegi!» — le zise el și întrînd singur în mijlocul horei, începu să joace pe îndelețe și să îmbăbăteze pe flăcăi și pe fete, încît se porni o horă pe care n'o s'o uite toată viața lor ceice au luat parte la ea.

Dar pe la patru, lată-l și Costache cu zmeii lui și nu-l rămase prințului decât să plece, în mijlocul încă mai însuflețitelor urale, la care răspundea strigînd mereu »La revedere!»

A și venit anul acesta Duminecă, după Sf. Constantin și Elena, acum bălat mai răsărit, pe la patru după amiază, ca să și completeze ziua, și a stat până la zece seara.

Era după răscoalele din Martie, și poate de aceea, flăcăii și fetele n'au mai îndrăsnit să se strîngă la horă în mijlocul curții, dar băieții sătenilor l'au așteptat toți în păr, îmbrăcați în uniformă lor de mic dorobanș, ca pe un vechiu prietin și iar a răsuna parcul de strigătele voioase ale luptătorilor, încălerați și pe apă și pe uscat.

Ziua s'a încheiat apoi cu artificii descărcate pe pîmurii lacului și cu focuri bengale, purtate de băieți după comanda Prințului, în toate părțile. Și acum se înălțau rachetele, și cum sbureau pe tardele și cum se înălțau morile de foc și cum se restrîngeau focurile bengale purtate pe bărci în undele lacului, se stîrnise o veselie și o însuflețire de par'că se înălță toți și toate în slava cerului.

Așa azi aici și tot cam așa mîne colo: Prințul Carol nu învăță geografia țării sale numai de pe hărțile făcute de statul major, nici nu cunoaște poporul, pe care are să-l stăpînească, din cărți scrise de alții, ci știe, cât știe din propria sa intuițiune, e acasă la el și în palat și în colibă, și în Muntenia, și în Moldova, și în Oltenia, și la munte, și la șes, avînd de pretutindeni reamintiri plăcute, care-l leagă de țară și de popor.

Dacă e adevărat, ceea ce atît de adese ori se zice, că e mare în România prăpastia dintre clasele așa zise culte și masele mari ale poporului, se apropie timpul, când va fi un mijlocitor între cele două lumi atît de deosebite: Prințul Carol, care, asta se vede de pe acum, se simte, și în adevăr și este, cum trebuie să fie, sufletește mai apropiat de mase decât de »pătura superpusă», cum zicea Eminescu, care o satirisează.

Sunt foarte mulți dascăli și încă mai mulți părinții, cari trebuie să tragă învățătura din felul cum Regele Carol I își pregătește urmașul pentru marea lui menire și fiindcă suntem în timpul sfintelor sărbători, e peste putință să nu ne aducem aminte de colinda:

Sculați boieri și nu dormiți,
Că e vremea să vă treziți!

Cel dintâi atelier de pietre monumentale aranjat cu putere electrică.

Gerstenbrein Tamás — măstru de monumente și pietre de cîmîtir. —

Fabricație proprie din marmoră, granit, seynit, labrador etc., din pietre de mormânt magazina se află în Kolozsvár, Ferencz József-ut 25.

Cancelaria și magazinul central: **Kolozsvár, Dézsma-u. nr. 21.** Telefon 662.
Filiale: Nagyvárad, Nagyzeben, Déva și Bánpatak.

numere și a treia oară. Primindu-se deci această parte din proiect, s'ar mări numai la infinit numărul neînțelegerilor și greșelilor.

Cea mai însemnată dispoziție a acestei propunerii este aceea, care într'adevăr face cu neputință să fim liniștiți în privința asta, și anume: oare la aducerea hotărârilor camerei într'adevăr se va respecta regulamentul și oare viitoarele hotărâri se vor aduce cu respectarea formelor prescrise de constituție? Iar dispoziția aceasta e că dreptul de cuvânt cuprins în §-ul 215 al regulamentului, la simpla propunere a președintelui să nu mai poate fi exercitat.

Paragraful 215 este unul dintre cele mai însemnate. Știți bine, că acest § dă dreptul și puterea ca în caz, dacă unul deputat i se pare că președintele ori camera a săvârșit un lucru ce nu-l conform cu regulamentul, să ia cuvântul și să provoace discuție. În trecutul parlamentului nostru nu odată am avut prilej ca provocându-ne la acest §, am silit pe președinte să-și schimbe hotărârea de mai înainte. S'a întâmplat, că președintele a fost silit să-și retragă enunțarea (hotărârea, de mai înainte, pentru că a recunoscut cum cu bunăcredință a greșit.

Convingerea mea serioasă e, că ședința de 16 ore, care cu nimic nu e mai puțină decât ședințele permanente, e începutul sfârșitului dreptății cuvântului în parlament. (Risete în stânga). În camera aceasta încă au fost ședințe paralele și-au fost ședințe, cari au ținut timp îndelungat; știm așadar din experiență cum au fost acele, și cât teren au deschis libertății cuvântului, dar cu deosebire libertății de a decide. Știm prea bine, că nici una nici alta n'au avut teren ci atotputernicia parlamentară a ajuns la culme, și cu toată lupta, opoziției a triumfat — putem zice sinic — atotputernicia majorității.

Dar e foarte mare greșală, când astfel puneți întrebarea aceasta, și când cei cari apără acest proiect spun într'una că proiectul acesta al revizuirii regulamentului e cu mult mai moderat, ca cel al lui Tisza István. M'am străduit ca să pătrund în spiritul și conținutul ambelor proiecte și le-am examinat cu atențiune ca să văd dacă e întemeiată afirmarea d'voastră sau e greșită? M'am convins că și afirmarea aceasta e greșită. Am caracterizat-o foarte moderat, când o numesc astfel.

Proiectul de modificare al regulamentului lui Tisza s'a referit numai la lipsa țării pe anii 1903 și 1904, cari aveau să se dezbătă după regulamentul prezentat de el. S'a mai referit acel regulament și la cererea și la stabilirea contingentului de recruți încă nestabilit — natural numai pe 2 ani — precum și la transacția economică cu Austria, care încă nu e mai lungă de un an. E clar On. Cameră, că proiectul lui Tisza a fost de caracter vremelnic, pe când proiectul actual influențează asupra întregului act legislativ.

Dar nu numai în privința asta s'a deosebit proiectul lui Tisza. Adecă modificarea regulamentului propusă de Tisza s'a făcut cu adăugarea, că aceea modificare nu poate cuprinde în sine nici un fel de ciotură. Restrângerea asta nu e în proiectul dela ordinea zilei și pentru aceea e mai dezastruos decât al lui Tisza.

Dar On. cameră în mersul acesta de idei am întimpinat și o greșală mai nouă, de care au fost conduși unii dintre oratorii D-voastră, anume că propunerea aceasta va avea valoare numai pentru parlamentul acesta. E adevărat că așa așa e anunțată, dar cuprinde în sine indirect influință și asupra legislativelor ce vor urma. Și pentru ce? Pentru că în pasagiul ultim al propunerii acesteia se spune foarte hotărât, că regulamentul astfel schimbat să se aplice la formarea altui regulament cari nu este legat de restrângerea proiectului lui Tisza.

E mai presus de ori ce îndoială, că acest regulament va influența foarte mult și asupra viitoarelor parlamente. Asta în adevăr n'o pot trece cu vederea pentru că d'asemeni e o nouă greșală, și căreia Ugron Gábor i-a dat expresia în ședința închisă. Adecă văzând și dânsul că opinia publică e revoltată în contra schimbării regulamentului dietei pentru că tocmai partidul independist care s'a ridicat la treapta de azi în lupta în contra revizuirii regulamentului atacă regulamentul: el, Ugron Gábor s'a trudit să-l mângâie și împăce pe revoltați, spunându-le că modificarea se face numai pentru dieta de-acum, în care partidul independist e în majoritate. Partidul independist — a zis — trebuie să-și exprime recunoștința contelui Andrassy Gyula, că a fost așa de bun să

facă revizuirea regulamentului, și opinia publică poate fi liniștită, pentru că partidul independist nu va abuză de aceasta.

Foarte greșește dl deputat Ugron, când cugetă că declarația aceasta alui e liniștitoare. Din contră nu numai pe noi dar și partidul independist l'a neliniștit. Și mai cu seamă pentru aceea, că partidul independist de azi nu e acel partid idealist, care a ajuns azi în majoritate prin accentuarea libertății poporului și a principiilor democratice. Azi e la putere (strigăte: Așoi că e în majoritate!) și zău s'a adevărit că 99 procente din principiile lui e gata să le jertfească pentru putere. Le-a descoperit, le-a pus în cult, e tot una (Strigăte sgomotoase: Nu-i adevărat. Sgomot)

Președintele (sună): Liniște mă rog!

I. Maniu: Opinia țării e în contra acestui proiect pentru că ducându-se acesta la îndeplinire se vor aduce și astfel de lucruri cari se împotrivesc cu întregă ființa a partidului independist. Dar când vedem că foala de frunte și un vicepreședinte al partidului independist, delăturând orice îndoială, măresc acea mișcare, în virtutea căreia trebuie înlăturate acele principii ale partidului independist, pentru cari a luptat 30 ani de-a rândul, pentru că acele nu mai sunt potrivite pentru elita idelilor moderne, nici pentru întărirea țării, ci trebuie grupate în jurul unor chestii economice, cari singure sunt în stare să mântuiască țara; atunci nu ne mirăm că opinia publică a țării zice, că propunerea dela ordinea zilei nu e pusă în mâini bune, când partidul independist e în majoritate, în această dietă. (Așa-i! pe băncile naționaliștilor.)

Neuând în seamă aceasta, se poate, din punct de vedere politic și moral, ca un partid ajuns în majoritate să schimbe după plac regulamentul camerei, ca să poată trece prin cameră, în chip statutar, orice afă de bun, dar în contra cărora are dreptul să-și ridice cuvântul orice bărbat opozițional? (E adevărat! Așa-i! la naționaliști). D'apoi atât de mult se teme partidul independist de lupta celor din opoziție? Și se poate ca să se schimbe un regulament care servește spre apărarea minorității, se poate lăsa să se schimbe sau să nu se schimbe după cum un partid e popular sau puțin popular?

Eu o spun drept — m'am mirat foarte, când am văzut că partidul independist lasă să se a ducă pe tapet proiectul acesta și gândindu-mă la luptele politice din cei 3—4 ani din urmă am exclamat: Welche Wendung durch Gottes Führung! Ce schimbare prin voința lui Dumnezeu! (Strigăte: Strigă numai! Risete. Sgomot).

Luptați între aceleași împrejurări politice, ca cele de mai înainte — și asta n'o puteți tăgădui — pentru un lucru, în contra cărui odată ați luptat cu toată puterea. Ați aruncat ia o parte temelul, pe care v'ați ridicat, cu deosebire numai, că contele Stefan Tisza sta îndărătul propunerii sale cu ființa sa impopulară, acum însă partidul independist vrea să acopere propunerea dela ordinea zilei cu popularitatea câștigată în lupta în contra proiectului lui Tisza, care popularitate o pot spune, foarte mult a scăzut. (E adevărat! Așa-i pe băncile naționaliștilor).

Eu, în decursul studierii motivării acestei propunerii m'am convins că prin revizuirea acestui regulament se intenționează asigurarea voinței majorității în parlament. Nu știu de când a devenit coaliția asta atât de îndrăgostită în voința majorității. Zău nu mi pot închipui cum a ajuns partidul independist ca să îndumnezeiască principiul majorității și să se închine cu orice preț înaintea majorității parlamentare. Știm prea bine, că majoritatea parlamentară e o operațiune matematică, până când majoritatea principiilor politice afară, la țară, e altceva, dar matematică nu e. Acela e lucru principal politic, care se schimbă după idei, după împrejurări? Zău nu pot înțelege, cum e acel partid independist, care totdeauna a luptat în contra dogmei principiului majorității, cum poate să lupte acum pentru deplina învingere a principiului aceleiași majorități?

Gaal Gaszton: Asta o pretind interesele maghiarilor!

I. Maniu: Nu cred, că aducerea aminte a partidului independist să fie de o durată așa scurtă. (După ce spune, că partidul independist a ajuns în majoritate prin obstrucție, pe care voiește acum s'o repună, și a luptat în contra statificării comitateilor, ci că această modificare a regulamentului camerei va strică mai mult autonomia comitateilor, continuă:)

Un alt motiv, care-l aduceți pentru sprijinirea revizuirii regulamentului, e ca dieta să poată lucra. Întreb deci, ce are de gând să lucreze parlamentul acesta? Acest parlament nu poate aduce alte legi, decât cea a reformei electorale, deoarece pentru altele nu are îndreptățire morală și politică. Și asta nu numai pentru că e spus precis în mesajul de tron, dar și pentru că o astfel de dietă ca să poată aduce legi trebuie să fie convinsă dacă, eticește și politicește, are dreptul acela, ca să aducă legi în numele întregii țări, pe sama întregului popor? Dar întreb, dacă însăși dieta, dacă însăși părerea politică a întregii țări recunoaște că parlamentul acesta nu reprezintă voința întregii țări: oare are îndreptățire etică această cameră ca să aducă alte dispozițiuni legale, fără a avea o astfel de încredere?

Nu, Onorată Cameră, în acel minut, când a ieșit la iveală lipsa fundamentală a aceleia, că pe baza unei legi electorale noi să se constituie un parlament, atunci camera aceasta veche nu are îndreptățire nici morală și nici politică, că — fără de a fi sigură despre aceea că în adevăr per procura reprezintă cel puțin majoritatea presumtivă — să facă cu totul alte îndrumări decât de acelea la care s'a angajat. Tocmai la aceasta se va referi proiectul meu de rezoluție. Camera să declare anume că nu este îndreptățită decât la întreruperea votului universal, egal și secret, și la altele nu.

Dar, Onor. cameră, sinceră este această motivare? Căci doară despre aceea este vorba ca să lucrăm, întreb: cum s'a întâmplat în camera aceasta obstrucția, sau o dezbateră mai lungă și nepotrivită la discuția unei astfel de teme, care a fost chemată să saneze bunăstarea țării sau să contribuie la promovarea stării sociale sau să contribuie la interesele adevărate ale țării? Credeți d'voastră, că toți membrii acestei camere au ținut de consult tot ce ați făcut și ce nu ați obstruat?

Nu numai noi, ci și alții au avut foarte mult de motivat în contra acelor, dar cu toate acestea pe lângă ținerea în cinstea cuvenită a principiului majorității și în semn de închinăciune față de principiul majorității expresiv ați început discuțiile, dar obstrucție nu ați făcut.

Căci foarte bine știți D-voastră, că proiectul de lege pentru regularea dreptului dintre stăpân și servitor, și care după concepția noastră nu este bun și aplicabil, nu l-am obstruat; nu am obstruat nici transacția precum nici proiectele referitoare la alte legi; nu am obstruat nici cvota, cu toate că fiecare frază este o lovitură un atac în contra naționalităților. Nici până acum nu am obstruat de aceea, pentru că în adevăr am voit ca dieta să lucreze, și noi am fost acela, cari am spus că cu chestii intervenite nu este permis a aduce în discuție această chestie mare, cu care probabil vom periclită posibilitatea obstrucției și nu atunci, când o chestie de existență o face dreaptă, de lipsă, neapărat de lipsă.

Dar, onorată Cameră, și alte argumente aduc întru sprijinirea acestui proiect, drept, că pe culoare, că doară acum pe culoare se adună filozofii politici. Conform zărelor, tocmai domnul ministru de interne a spus, că este de lipsă revizuirea regulamentului, fiindcă se poate întâmpla, că o viitoare țară vecină să ne declare război și atunci se poate întâmpla, că 20 de oameni vor putea împiedeca, după declararea de război — concentrarea. A adus înainte și aceea, că în parlamentul acesta o minoritate poate împiedeca ridicarea la valoarea de drept a așa ziselor garanții constituționale.

Cu primul, așa cred nici nu este vrednic de a mă ocupa și exclusiv mă restrâng ca să protestez în contra apucăturii, de a presupune despre un partid politic parlamentar, sau a presupune din punct de vedere a ajungerii unor scopuri anumite, că un partid va fi în stare atunci, când patria se află în pericol a-și ridica glasul în contra apărării patriei, aceasta este extremitatea acelei silințe, cu care cineva voiește să-și motiveze punctul său de vedere.

Eu așa cred, că chiar dl ministru de interne, dacă a și adus chestia aceasta înainte, a făcut numai de dragul celor mai slabi. (Sgomot în stânga) Dar cece privește argumentul al doilea, că noi sau un alt partid parlamentar vom împiedeca ridicarea la valoare de drept a așa numitelor garanții constituționale; aici într'adevăr avem lipsă de clarificarea unor puncte de vedere. (S'auzim! S'auzim! în centru).

Așa zisele concesiile naționale, pentru care d-v. atâta ați luptat și v-ați zbatut, se pot împărți în două clase de căpetenie. Una e complexul (mă-nunchiul) chestiilor economice a doua așa zisele pretenziuni ale armatei. Intre concepțiile (felul nostru de gândire) și al d-voastre e mare deosebire și abatere. D-voastră priviți chestia economică din punctul de vedere al dreptului public, noi însă o privim numai și numai din punct de vedere economic, iar urmarea e că în chestie economică n'am stat și nu stăm pe punctul acela pe care stă partidul independențist și anume pentru că economicește nu le-am fi socotit bune și în proporție cu jertfele împreunate cu lecuirea gravamenelor. Pe de altă parte am văzut, că partidul pașoptist în ce privește transacția (înțelegerea) din urmă a fost în stare să incline spre aceste scopuri economice și să ducă la îndepline astfel de lucruri în contra cărora a luptat strașnic de zeci de ani. Așa dar a trebuit să se închine înaintea punctului nostru de vedere.

Iar cât privește cererile (pretenziunile) militare, punctul nostru de vedere e, că noi văzând că în viața publică a acestei țări se observă oarecari tendințe șoviniste...

Baloghy E. Dar năcazul? Asta nu-i rușine, asta-i datorință. (Mișcare).

Iuliu Maniu... văzând, că în toate acțiunile statului, scopul maghiarizării iese la iveală, să nu vă mirați, că noi, cari luptăm din toate puterile noastre în contra maghiarizării, luptăm anume de aceea, ca statul să nu apuce în mâinile sale un organism puternic, ca după aceea cu acesta și cu celelalte să poată lucra din răspuțeri împotriva noastră și în serviciul șovinismului. Iată pricina care ne desparte de d-voastră în ce privește treburile militare (mișcare), pentru că organizarea miliției în duh șovinistic, ar fi o pacoste mare, nu numai pe capul nostru, dar totodată s'ar răsbună și asupra armatei de a cărei putere de luptă am avea lipsă în toate împrejurările. Aducerea certurilor naționaliste în armată ar strica unitatea și i-ar nimici cu desăvârșire puterea de luptă. Dar să presupunem, că vă va succede ca și cercurile cele mai înalte să stea la dispoziția d-voastre, ca și din armată să faceți o unealtă politică, să zicem, că și autoritatea supremă ar fi de părere că a sosit timpul ca și în armată domnia șovinismului să o puneți la probă.

Credeți oare că atunci noi vom putea fi mai catolici decât papa? Credeți oare, că atunci când vedem că de fapt s'a introdus tendința șovinistă și în armată, ceace n'ar trebui să fie atât din interese superioare cât și ale noastre, ca armata să aperse interesele colective, — credeți că în acest caz, în fața acestei tendințe n'o să schimbăm și noi politica?

Din toate acestea vedem că argumentele (dovezile) aduse de d-v. nu sunt adevărate. Adevăratul argument cu privire la revizuirea regulamentului e reacțiunea și anume reacțiunea față de noile desvoltări, față de cari căutați să susțineți și pe mai departe domnia de rassă și clasă. Fără îndoială că în actuala noastră poziție politică domnește chestia votului universal.

Se învederează aceasta și din faptul, că atunci, când ministrul de Interne a înaintat proiectul său, — deoarece trebuie să-l numesc al său, ceace imi va permite și colegul Nagy Emil, el se convocă la votul universal. Și dl Apponyi a recunoscut, că trebuie să deschidem teren larg socialiştilor în acest parlament, a recunoscut și aceea, că d'odată cu înaintarea pe teren a elementelor democratice, câștigă teren și socialiştili și naționaliștii, — declarând asflei și aceea, că trebuie să se ia măsuri ca »dușmanii națiunii« să nu ajungă în număr așa mare în parlamentul acesta. Sub numele de așa zișii »dușmanii națiunii« înțelegem dl Apponyi pe socialişti și pe naționaliști, cari profesază alte principii, separatistice de ale națiunii stând astfel în serviciul acestor principii separatistice și așa fiind lucrul, socialiştili și naționaliștii nu se gândesc decât numai la interesele lor personale, iar de interesele colectivității habar nu volesc să aibă.

Nu pot lăsa fără cuvânt nici aceea parte a declarației ministrului, în care a zis că noi, asemeni socialiştilor, profesăm principii separatistice. În ceace privește socialismul poate nu e neapărat de lipsă să-mi ridic cuvântul. Pot ei singuri să se aperse, dar totuși țin de lipsă a vă arăta din punct de vedere științific, că tocmai din punct de vedere social mai ales socialismul apără interesele generale, pentru că socialismul este individul, interesul, munca, valorizarea egală a capitalului, el

nizuieste la nivelarea și egalizarea straturilor sociale, prin urmare neîndolos, stă în serviciul intereselor și principiilor generale. Neîndolos, că în viața politică socialismul apare ca o luptă de clasă, dar pentru ce? De aceea fiindcă clasele cari sunt azi la putere nu volesc nivelarea aceasta! (Așa-i! Așa-i! în centru).

Tocmai de aceea datorința naturală a socialiştilor este ca în luptele contra acestor clase dominante, să înlătore piedecile, cari stau în calea nivelării.

Insuși Apponyi a dat dovada cea mai clară, că social-democrații nu stau numai în serviciul intereselor lor particulare, pentru că și d-sa a recunoscut, că socialiştili îndată ce ocupă loc pe for, lucră în interesul ce se numește interes general de stat, și atunci când ne stă înaintea istoria socialismului francez, german, dar mai mult stadiul desvoltării socialismului ungar dovedește că în fața responsabilității politice dispar interesele personale.

Ceeace se referă la interesele particulare ale partidului nostru, fie-mi permis a însemna, că tendința particulară a fiecărui partid o putem constata sau din numire, din program sau din activitate. Ori din care punct de vedere judecând, nu se poate zice cu conștiința liniștită, că partidul naționalist servește interese personale și că aceste interese personale sunt puse mai presus de interesele generale. Așa cred ce privește numirea, partidul naționalist...

Markos Gyula: Nu există așa ceva.

Maniu... numirea de naționalist nu o ia de acolo, că membrii partidului conform înțelesului de drept public terminologic sunt filii unei naționalități nemaghiare, nu pentru aceea este partid naționalist, fiindcă membrii lui sunt români, sârbi, slovaci, ci este partid naționalist pentru că punctul de plecare este ducerea la îndeplinire a principiului naționalităților. (Așa-i! în centru).

Onorată Cameră! D-voastră când voiți să argumentați necesitatea regulamentului, invocați exemple din străinătate, și îndeosebi din Anglia. Dar eu așa cred, că astfel de dispoziții nu se pot rezolva prin analogie.

O i și ce fel de schimbare vreți să faceți în regulament cu orice mijloace de vă veți împotrivi, reforma parlamentară electorală nu va sta loculul, ci va înainta pentru că sunt puteri mai tari decât acest parlament, puteri mari vor lucra pentru ducerea la îndeplinire a reformei electorale.

Eu așa cred, că nici dl ministru Andrássy nu vôlește să împiedece îndeplinirea lucrurilor ce se așteaptă dela parlament.

Aduce însă argumente ciudate. Zice, că are lipsă de revizuire, pentru că reforma electorală va atinge atâtea interese personale și locale, că cu adevărat este imposibil a scăpa această reformă dela obstrucție. Vedem dar cât de mult prețuiește dl Andrássy pe reprezentanții poporului, atât de puțin ne prețuiește atât ca singuraticii cât și pe toți la un loc...

Farkasházy: În aceasta ai dreptate!

Maniu... că ne ține apți de a împiedeca din interese locale și personale, ducerea la îndeplinire a unei reforme, care are în vedere binele public? Nu, onorată cameră, aceasta este numai pretext! Dacă nu este pretext de ce vôlește să facă reforma electorală în mod statarial?

Dacă d-voastră voiți forțat să faceți o astfel de reformă electorală la afacerea căreia luând în considerare interesele generale, veți satisface și interesele personale, și nu vă veți sili a produce liniștire publică la facerea acestei reforme prin cumpenirea stărilor de azi, atunci să știți că a ceastă alcătuire nu are nici un scop. Nu se va rezolva nimic, ci se va face ca în Austria cu proiectul lui Badeni. Dacă așa veți face reforma electorală, atunci aceasta nu va fi altceva decât începutul unei lupte noi (Aprobări în centru). Numai introducând în dietă elemente cari azi nu se pot valida aici, se va ajunge la un parlament al poporului. Iar voința poporului nu se poate ajunge decât dacă facem sufragiu universal, votare egală și secretă. (Aprobări în centru).

Dar să presupun, că d-voastră ați respectat și cultivat libertatea, asta tot nu e destul pentru că eu din parte mi aproape de loc nu prețuiesc libertatea fără putere. Căci atunci, când într'un stat lucrurile sunt împărțite, deoparte stă statornic puterea pe de altă parte însă libertatea, atunci circulația sângelui, produce cangrenă, care împiedeca activitatea vieții întregului organism al statului. D-voastră prin proiectul de regulament aveți

de scop împiedecarea circulației sângelui și chiar pentru aceea se face astfel iluzorie libertatea parlamentară, un motiv puternic acesta, pentru că să nu primim proiectul.

Libertatea fără putere nu valorează nimic. D-voastră însă, cari în acest parlament formați majoritatea, voiți să statorniciți puterea pe partea d-voastră. Prin aceasta opriți circulația sângelui, libertatea parlamentară. Iată de ce, din parte-mi propun următorul proiect de rezoluție rugându-vă ca să-l primiți (cetește:)

»Camera să binevolască a lua dela ordinea zilei acest proiect și totodată să se declare că nu este îndreptățită nici din punct de vedere etic și nici politic a dezbate afară de proiectul sufragiului universal alte proiecte de legi. Parlamentul adunat pe baza sufragiului universal are chemarea de a lua sub dezbateră revizuirea regulamentului în așa fel, ca libertatea cuvântului să se asigure în toată estinderea față de escesul de zel al președintelui!«

(Aprobări și aplauze în centru).

Din România.

Donație. A. S. P. Principesa Maria a României, a dăruit 1000 de franci pentru fondul de întreținere al școlii de menagiu »Principesa Maria«.

Moarte prematură. Aflăm cu părere de rău încetarea din viață a binecunoscutului profesor din București, dl Vasile Păun.

Defunctul în vârstă de 52 ani a sucombat subit Sâmbătă seara în urma unei insuficiențe a cordului (astma). Chiar în ziua aceea, Vasile Păun, conștiințios colaborator al »Secolului« scrisese un articol, ce și apărură, seara, sub semnătura sa.

Vechiul profesor de limba română, în timpul din urmă ocupa funcția de director al Liceului Lazăr din București.

El fusese primul profesor de limba română al A. S. R. Principelui Ferdinand, moștenitorul tronului României.

Gazetar distins și critic emerit se bucura de mari simpatii în cercul amicilor și cunoștințelor săi fiind unul din cei mai stimați redactori ai »Secolului«.

Inmormântarea a avut loc Marți. Sindcatul ziaristilor din care făcea parte defunctul a depus o prea frumoasă coroană iar dl avocat Michail Mora, ca delegat a ținut o mișcătoare cuvântare.

Viețile noastre condolențe întristatei familii.

Români rătăciți.

Câmpeni, în Martie 1908.

Înainte de asta cu 3 ani, s'au aflat prin Munții Apuseni cinci români, totuși deși se socotescoamă cu carte, cari au căzut la învoială de fapt cu slujbașii comitatului, ca să înființeze o bancă maghiară în comuna Câmpeni, crezând, că dacă cu ajutorul lor se va înființa vor ajunge membri prin direcțiune și alte slujbe, își vor umplea îndată buzunarele lor, fie chiar și în paguba poporului după și dela care trăiesc.

Astfel puseră bază unei bănci maghiare în Câmpeni cu numele »Topánfalvi takarékpénztár részvénytársaság«. În anul dintâiu, aleseră în direcțiune — dintre cei cinci rătăciți — pe Nicolau Candrea preot în Neagra și Ioan Goia primar în Sohodol și în comitetul de supraveghiere pe Ioan Motora învățător la școala gr.-or din Câmpeni, pe Patriciu Palade învăț. gr.-cat. în Câmpeni de oficianț, iar pe Romul Todea învăț. gr.-or. în Albac numai ca agent.

Tot cu ajutorul acestora și-a plasat capitalul nu numai a noii bănci, ci și a băncii maghiare din Turda în sumă cam de 40000 cor., pe la poporul român din munți, așa încât numita bancă și-a asigurat în câțva poziții la noi.

Atât le-a trebuit și celor dela comitat să își vadă odată visul realizat, iar după aceea a început a da cu căpăii afară.

Primul, care a trebuit să demisioneze din oficiu a fost Patriciu Palade, iar acum la adunarea generală a fost dat afară din direcțiune capelanul Nicolau Candrea și înlocuit cu de ai lor.

Din profit — până acuma — nu s'au împărțit, căci în anul prim n'au fost, în anul al doilea

au renunțat toți la venite și dividendă pentru a face un fond de rezervă, iar acumă ce este le trebuie lor.

Unde ați ajuns dlor cu propaganda înființării băncii jidovite în Câmpeni și cu ce v'ați ales?

Cu toate acestea cei cinci vulpoi nu se lasă cu una cu două de ei, ci se țin ca scaiul de oaie. În săptămâna primă a marelui post, adică în 12 Martie a. c. n'au pregetat d-nii învățători, 3 la număr, a părăsi școala și a alergă la adunarea numitei bănci, după care s'a dat un banchet, unde între acordurile »csárdásului« și-au petrecut până în cealaltă zi.

Ba și mai mult, ziua de 15 Martie st. n. (zi memorabilă pentru maghiari) au sărbăt-o în casa maghiară și între ei a fost și învăț. gr.-or. Ioan Motora dimpreună cu copilandrul Laurentiu Corcheș, care nu-și poate da sama de ce face.

Ce merită acești indivizi? Disprețul și ura tuturor românilor cu scaun la cap. Ne vom feri de ei ca de niște leproși și ne vom nizuți ca să îi scoatem total dintre noi dăruindu-i lor, ca ai lor să fie!

Sentinela.

NOTAȚI.

ARAD, 19 Martie n. 1908.

— **Foita**, pe care o publicăm azi din peana măiastră alui Slavici, o reproducem din »Familia Română«, ce apare în Budapesta, sub direcția dlui Lucian Bolcaș.

— **E cu putință?** Cetim în »Gazeta« și ni-s'a scris și nouă, că dr. N. Șerban de Voila, deputat naționalist, ar fi luat parte la un banchet kossuthist, în Făgăraș, în ziua de 15 Martie.

Se poate?

— **O operă.** Aseară, câteva ceasuri deosebit de plăcute. La teatru s'a cântat minunata și vecinic atrăgătoarea »Traviata« a lui Verdi, — cu trupa italiană ce se află printre noi de câte-va zile.

Dna Frezzi ne-a redat o violetă pasionată, caldă, duioasă. A cântat cu porniri pline de simțire și îndeosebi »Adio-del Passaio« a mișcat publicul; — organul d-sale nu prea puternic, cu o oarecare restricție în pronunțarea r (ului), de altfel nu antipatic, — a avut în aria ceea mlădieri și armonii dulci, slinse, cu adevărat înduioșetoare... A plăcut mult și a fost rechemată în nenumărate rânduri.

Di Fornaci în Alfredo se pare că nu eră tocmai în rol. A cântat destul de bine de altfel, ținând seamă că ușoara d-sale indispoziție vocală persista; în actul ultim însă, dramaticismul momentului a influențat binefăcător și asupra vocei, în așa fel că dintr'o întorsătură subtilă a reușit a ne lăsa impresia unui Alfredo la care ne așteptam.

Recordul sării l-a ținut dl Ercolani. O înfățișare admirabilă, corect și grav, a cântat cu un brio neîntrecut, mai ales în scena întrevederii cu Violetta unde a fost mai mult decât la înălțime.

Restul binișor, — corul ca de obicei slab; ne așteptam însă la o montare dacă nu elegantă cel puțin convenabilă dar nu a fost nici măcar îngrijită și nu înțelegem atâta neglijență când în piese inferioare se dă toluși oarecare atenție. Figuranții și imitația aceea de balet a fost mai mult o glumă. Orchestra destul de bine.

Felicitem pe compatrioții dlui Ferarri, valorosul nostru tenor și ne bucurăm în nădejdea că prezența dlor Lor aci va lăsa oare-cari urme, influențând în mai bine, printre ceilalți.

— **Concert.** Duminecă, 22 l. c. după amezai la orele 5, cântăreața de operă, soția lui Thomán István, va da un concert în sala cea mare dela »Crucea Albă« din loc, cu concursul artiștilor Justh Lajos, fiul președintelui camerei ungurești și Thomán Lajos, profesorul academiei de muzică.

Bilete se capătă la librăria Ifj. Klein Mór. Arad.

— **Un renegat.** În »Pester Lloyd« de Dumineca trecută un oarecare Octav Hangay, profesor în Cluj, dăscălește într'un mod ridicol pe câțiva autori de geografii din Țara-Românească.

Critica sa nu ne impoartă, numele autorului și îndeosebi cel de botetz, neobișnuit la maghiari, ne face a crede că avem înaintea noastră pe un renegat, care s'a lăpădat de neam și poate și de lege pentru ca astfel să ajungă azi-măne domn mare și salvator al patriei, după pilda vestitului Moldován Gergely. O deslușire în privința asta ar fi binevenită, oriunde s'ar afla izvorul ei.

— **Ziarul miniștrilor.** Din Budapesta se scriu următoarele: Azi a apărut în capitală o revistă lunară intitulată »Revue de Hongrie«, având ca scop informarea lumii străine asupra relațiilor din Ungaria. Interesant, că în numărul prim au scris și miniștrii Wekerle și Apponyi. Cel dintâiu a scris despre »noua reformă a dărilor«. Al doilea a scris despre »educația în școlile elementare maghiare«, spunând totodată și cari vor fi planurile lui viitoare.

— **Intâmpinare.** În nr. 43 anul curent la titlul »Acțiunea de scăpare a școalelor«, un corespondent, după ce laudă comunele Cetea și Geoagiul de sus, voind a se umfla în merite mă atacă pe mine subscrisul. Anume că eu aș fi îndemnat poporul ca să nu susție școala, și voiam să mă spal ca Pilat etc. Când am cetit m'am uimit, văzând afăta ușurătate.

Stați, dle corespondent și cei din juru-ți. Nu vorbiți și nu scrieți adevărat. Eu cu comitetul și sinodul deja dela intrarea în vigoare a legii școlare, am început a ne sfătui, cum am putea să ne ajutăm să ne susținem școala. Și după ce toate, școala, casa parohială și biserica le-am făcut din arunc, oamenii se gândeau cum să ne ajutăm. Legea ne conde până la 1 Septembrie 1910, deci până atunci ne vom sili a afla mijloacele de lipsă. D-voastră încă ați făcut așa. Cu ocaziunea venirii dlui protopresbiter, poporul a fost avizat, s'a și prezentat peste 100 de bărbați, câtoră dl protopop le-a vorbit cu toată dragostea de părinte. Toți au rămas uimiți de urmările pierderii școalei, și deci l'au rugat pe dl protopop ca cu ocaziunea examenului de vară, să luăm hotărâre. Eremia Iliescu, preot român.

— **Furt.** Ni-se scrie: În 5 Februarie noaptea făptuitori încă nedescoperiți au intrat noaptea cu cheia în cancelaria comunală din Seceani, comitatul Timiș și au furat lada cultului în care se aflau numai 46 cor. căci ceialalți bani din fericire au fost la casșarul acasă. Aceasta s'a putut întâmpla numai în lipsa de negrijă. Notarul Bukovinszky János o săptămână întreagă a fost în Gataia la vânat. În absența lui scriitorul său Kootz Johann, fiul său ifj. Bukovinszky János și nevrednicul chinez Partenie Cotarcă toată ziua și noaptea beau și bat cărțile în cancelarie. În timpul când nu-i notarul acasă și aceasta e mai totdeauna, nu e iertat să se acropie nime de cancelarie să strice cumva jocul domnilor, că acela e tratat cu epitețele cele mai urite. Atragem atențiunea fibrăului din Vinga, Pongrácz, care este »puszi barát« cu Bukovinszky că pe lângă toată pretenia lor să o mai disciplineze pe antistia nefericită idela noi. Pe furătorii lăzi cu bani să facă tot posibilul să i afle că nu sunt jandarmii doară numai pentru alegeri ci și pentru furturi din casa comunală.

Vorbirea lui Polyt.

— Ședința dela 19 Martie a Dietei. —

— Prin telefon. —

Prezidează Justh. Dintre naționaliști sunt de față dr. I. Maniu, dr. A. Vlad, dr. V. Lucaciu, C. Brediceanu, Polyt și Bella.

Opoziția a pierdut doi oratori: Farkas-házy și Bozóky neprezintându-se când le venise rândul, nu mai pot să ia cuvântul.

Dintre naționaliști mai au drept să vorbească dr. Vlad, dr. Lucaciu, Bella, Ivanka, Pop și Hodja.

La ordinea zilei proiectul de revizuire al regulamentului dietei.

Mezőfi își bate joc de actualii epigoni politici maghiari, al căror tip e Andrassy. Ministrul acesta a avut cutezanța să-și ridă de consecvența în politică, pe când bărbați ca marele Kossuth și Irányi au dat o atât de frumoasă pildă a consecvenței în politică. Arată ce glumă crudă este ca ungurii să se asemene într'una cu englezii. Acolo președintele este ales pe viață, are leafă de 120.000 pe an, e independent, deci în stare să păzească regulamentul; dându-se însă drept fără măsură președintelui dietei ungare, cum se proiectează, se dă o putere

în mâna stăpânirii. Iată de ce este contra revizuirii regulamentului.

Un corb alb.

Disidentul Pilisy vorbește despre chestia naționalităților, spunând că rău fac deputații kossuthiști când pe naționaliști îi socotesc dușmani ai țării. Dar dincontră: *naționalitățile nu cer decât drepturile lor înscrise în legi cari sunt în ființă!* Ele sunt un element pașnic și de ordine.

Vorbește pe larg despre inconsecvența kossuthiștilor și polemizează cu Andrassy. Cere sufragiul universal.

Vorbirea lui Polyt.

Bătrânul și înțeleptul fruntaș sârb arată că deși naționalitățile n'au reușit ca prin lupta lor și argumentele aduse să convingă pe guvern și să-l oprească dela înăsprirea regulamentului dietei, totuș un lucru s'a ajuns: *chestia naționalităților s'a ținut la suprafață* și s'a arătat în toată a ei golătate situația anormală din țară.

Spune că ungurii să nu se prea încreadă, crezând că Viena, Curtea e cu ei, deci pot face ce vor.

Așa au zis și croații și sârbii. Grația asta este însă trecătoare. Puterea stabilă zace numai în înțelegerea și solidaritatea dintre toți fiii patriei.

Privitor la proiectul de revizuire, zice că nu este stat modern, în care să se fi făcut un regulament de cameră cu scop să lovească în naționalități, să fie o armă de luptă a unei națiuni contra altora.

V. Lucaciu: E bun pentru Macedonia!

Váradi: Voi sunteți buni de duși acolo.

Polyt: Desvoltă pe larg și frumos chestia naționalităților, pretinzând ca limba acestora să aibă drept de folosință și în viața politică. Zice că »națiunea politică« e concepție învechită. Noi, sârbii, slovacii și românii *fiecare suntem și separat* (nu numai la un loc cu ungurii) *națiune* și protestează ca politica de stat să fie îndreptată contra culturii naționalităților. Se ocupă, în privința asta pe larg cu legea lui Apponyi.

Președintele: Vă rog să vă țineți de obiect!

Polyt: Sunt la obiect, căci proiectul de revizuire se face doar contra noastră. Protestează contra politicei de rasă pe care o fac partidele maghiare.

Vorbește pe larg despre chestia croată, arătând că ungurii sunt de vină la toate. S'a și ajuns astfel că un partid croat (în frunte cu Frank) *cere pe față desfacerea de Ungaria.*

Desvoltă ideile democratice, cerând sufragiul universal și termină, zicând: Dacă nu se va face pace între naționalități și unguri și între croați și unguri, țara merge spre o catastrofă.

Măne, aniversarea morții lui Kossuth, nu se va ține ședință, ci s'a primit propunerea lui Nagy să se depună o coroană pe mormântul lui Kossuth.

POEZII POPORALE.

Culese de Iuliana Popa, Drauț.

Frunză verde iedera,
Amărit e bădișă,
Frunză, frunză piop uscat,
A gândit că l-am lăsat.
Frunză verde plopul face,
Bădișă, iar ni-om întoarce

Și noi iară ni-om iubi,
Că-i vremea primăverii
Și e dulce de-a iubi
Când toți pomii-or înflori
Pădurile-or înverzi.
Noi bădiță ni-om iubi
Pe vremea frăguțelor,
Când e timpul dragilor
Când e viața mai dragă
Bădiț-o, la lumea 'ntreagă.
Bădiță dragostea mea
Răsărit-a fiori din ea
În grădin' la maică ta,
Foale verde de maslin
Să nu ne mai despărțim.
Maică ta-i mulere rea
Tot umbliă pe arături
Să facă fermecături
Să mă farmece pe mine
Să mă las bade de tine.
Eu bade nu m'oi lăsa
Pân' mă ta va numără,
Fânul de pe nouă cară
Miriștea de pe hotară,
Atunci bade, nici atunci
Când va face plopul nucl,
Și plopița mere dulci
Și răchita vișnele,
Atunci ni-om lăsa cu jele.

Bade de dragostea noastră
Răsărit'a-un păr pe coastă
Un păr mândru înflorit
Cu crengile la pământ,
Cu perele de argint.
Cu florile ne 'npanăm
Perele să le mănăncăm
Noi să nu ne mai lăsăm.
La izvor cu apă lină
Spune-l bădițil să vină
Căci pe mine nu mă lasă
Pentru el să ies din casă.

Frunză verde din grădină,
Am drăguț ca o lumină.
Frunză verde călăpăr
Am drăguț ca un domnișor,
Frunzuță verde de măr
Am și eu un bade băl
Nici nu-i mic nici mare tare
Numai cine-l vede moare.
Căci și eu când l-am văzut
Tot cu moartea m'am trudit
Pânăce l-am dobândit,
Pe el e cămașă albă
La grumaz năframă neagră
Și gurița lui mi-e dragă.

Economie.

S f a t u r i .

În articolul premergător publicat în numărul popular 41 al acestui ziar, am atins unele chestii cari ar trebui ca să le pertractăm cu poporul în timpul iernii.

Am zis ca să plantăm în popor încredere în adevărații lui conducători, să-i dezvoltăm simțul de cetățean, dându-i cărți bune și indemnându-l a abona fol. Cu cei cari nu știu cetii și scrie, să fimem prelegeri unde ar putea învăța cetitul și scrisul.

Între altele am insistat pe lângă înființarea de coruri, căci cântecul pătrunde mai mult la inima omului. Românul și în veselle și în supărare tot cântă; cântă și de ce nu am nisul și noi a dezvoltă și mai mult simțul de cântare când vedem că poporul nostru are atâtea aplicare la ea.

Pe lângă chestiile atinse ar fi multe altele, cari ar trebui deslușite poporului sfătuindu-l a le umă.

E vorba că dezvoltarea poporului nostru trebuie să se extindă în două direcțiuni și anume

dezvoltarea culturală și dezvoltarea economică-industrială-comercială.

E fapt că cu cât un popor este mai mai cult, cu atât e mai accesibil și pentru ideile economice mai raționale și pentru industrie și comerț.

Deci pe lângă că nizuim a provide poporul nostru cu lumina științei, a sădi moralitatea, este necesar ca să instruiim poporul și la astfel de lucruri, din care să vadă și un folos material, să vadă un câștig; să se convingă că într'adevăr tindem la ușurarea traiului lui.

Știm că poporul nostru e un popor agricultor, prin urmare toate produsele lui sunt în stare brută, cari numai după prelucrare să vând cu un preț mai rentabil. Deci trebuie să ajungem acolo, ca poporul nostru să prelucere toate aceste materii, primind el însuși prețul cel mai bun.

Nu-i vorba, că unele produse ca: cânepa, inul, lâna, sa prelucră de femeia română, dar și aci ar fi multe de zis.

E cunoscută femeia română prin hărnicia și dibăcia ei, prin istețimea cu care știe învăța acul și suveica.

Care altă femeie, mai știe coasă lângă doina cea tristă la cănașa cu alțiță, la șorțul cu fiori cu alăta artă. Câtă frumseță zace în lucrul de mână a femeii române sunt dovadă colecțiile din „Ornamenta română“ a dlui Comșa și Albumul de cusături al d soarei M. Cosma.

Dacă într'adevăr este alăta istețime în femeia română, de ce nu am nisul a dezvolta industria de casă, din care să alba și un folos material poporul.

În loc, ca industria de casă să la un avânt mai mare, să se cultive tot mai mult, s'a observat la poporul nostru, în foarte multe locuri, că se lasă de portul său pitoresc și neglijă industria de casă. În loc de a țorțe, cânepa, inul, lâna, de a-și face pânzături, pentru albituri și haine, se duce prin cele bolți și dă bani trudiți cu multă osteneală, fiindcă i-se par mai ieftine. Dar vai, amar se înșeală, căci acele nu numai că nu sunt așa frumoase și nici nu sunt așa ieftine, dar nu sunt nici așa durabile. Va să zică, pe lângă, că are pierdere materială se lasă de portul său frumos, hărăzit dela moși strămoși, și-l amestecă cu porturi străine, mai urâte și mai fără gust.

Iată un teren de muncă; insistarea pe lângă păstrarea portului românesc și dezvoltarea industriei de casă.

Despre prelucrarea altor produse brute, cele are poporul nostru, cu altă ocaziune. *V. Babl.*

Bursa de mărfuri și efecte din Budapesta.

Budapesta, 19 Martie 1908.

INCHEEREA la 1 ORĂ :

Grâu pe Apr. 1908 (100 tlg.)	23.26—23.28
Secară pe Apr.	21.16—21.18
Ovăș pe Apr.	15.42—15.44
Cucuruz pe Mai 1908	13.24—13.26

INCHEEREA la 4 ORE :

Grâu pe Apr.	23.36—23.38
Secară pe Apr.	21.20—21.22
Ovăș pe Apr.	15.44—15.46
Cucuruz pe Mai 1908	13.30—13.32

Prețul cerealelor după 100 klg. a fost următorul:

Grâu	
de Tisa — — — —	22 K. 55—24 K. 25 fil
Din comitatul Albei — — — —	22 > 58—23 > 75 >
De Pesta — — — —	22 > 25—23 > 85 >
Bănățenesc — — — —	22 > 35—23 > 40 >
De Bacău — — — —	22 > 45—23 > 70 >
Săcară — — — —	21 > 10—21 > 20 >
Orzul de nutreț, cvallitatea I.	14 > ——15 > 10 >
> de cvallitatea II — — — —	14 > 70—14 > 90 >
Ovăș > > I — — — —	16 > 30—16 > 50 >
> > > II — — — —	15 > 80—16 > — >
Cucuruz vechiu — — — —	— > ——— > — >
> nou — — — —	13 > 40—13 > 60 >

Poșta Redacției.

R. în Caransebeș. Este încă vreme, afacerea nu-i încă lămurită. Ne vom spune, la tot cazul, cuvântul.

Abon. 1272 în Vrani. Pentru tată, nu se poate pedepsi copilul. În tot cazul, fiți cu pază căci ni teamă și nouă că după ce se va afla în șea, va da și el pe coarda burdista.

Ars. Voscinarlu, Tincova. Adresează-te librăriei Ciurcu în Brașov, care are astfel de cărți.

Izvin. li vine rândul, rugăm răbdare. Salve! Ilie Crăciunel, plugar, Răcășdia. S'a primit.

P. Irhaș, Hălmașiu. Publicăm numai culese din popor.

Teodor Latio, plugar, Ohaba-Mutnic. Poezia e frumoasă, dar dacă am publica o, ai ajunge la — Seghedin.

Poșta Administrației.

Ioan Colf. Hălmașel. D-ta ai plătit abonamentul până la 1 Iulie 1908, deci nu datorești cu nimic. Răspunsul dat lui Telescu sună și D-tale.

Nicolae Glurgeca, Cincișati. Pe 1907 am primit abonamentul. Vă rugăm și pentru 1908. De 2 ori nu se poate trimite ziarul, numai odată sau în fiecare zi.

Avram Andrei, Biniș. Dacă 10 înși abonează pe o adresă, atunci are să plătească pe un an fiecare 3 coroane.

Ioan Cristea, Criștor. Am primit 2 cor., ca abonament până la 31 Decembrie 1907. Rugăm să ne trimiteți și pe 1908.

George Sciopu, M. Sacoș. Fă arătare la poșta de-acolo, și dacă nici atunci nu-ți duce regulat, să ne scrii din nou.

Mia Vingan, Cianadul-sărbesc. Am primit 4 cor. dela D-ta ca abonament pe 1908, deci D-ta nu datorești.

Mihai Telescu, Vascău. D-ta ai plătit pe 1 sem. 1908, deci nu datorești. Provocarea în foale s'a trimis la toți, dar se refereste numai celor cari sunt în restanță.

Stefan Panescu, Franzdorf. Am primit 2 cor., abonament până 1 Iulie 1908.

Ioan Roșca și Stefan Paun, Mercina. Am primit câte 2 cor. abonament până la 1 Iulie 1908.

Vasile Sârbu, Sasca. Pe 1907 ai datorat cu 2 cor. deci mai ai de trimis 1 cor.

Teodor Boraci, Vrani. Am primit 2 cor. abonament până la 1 Iulie 1908.

Adrian Filip, Cherechi. Am primit 40 cor. ca abonament până la 1 Aprilie 1908.

Trifon Cetean, Diod. Cartea cerută noi n'avem.

Pentru copii

când le cresc dinții,

Emulsiunea SCOTT e adevărată ușurare, căci le face poftă de mâncare, le dă putere și sănătate și dinții le cresc tari și albi. 10

Emulsiunea SCOTT

are gust așe de bun și dulce, încât copiii o iau cu plăcere și predilecție, liniștește nervii, prin ce le asigură atât copiilor, cât și părinților nopți liniștite.

Prețul unei sticle originale 2 cor. — — — 50 bani. — — —

Se capătă în toate farmaciile.

La cumpărarea Emulsiunii vă rog să observați marca care reprezintă un pescar.

Redactor responsabil Ioan N. Iova.
Editor proprietar George Nichin.

Farmacia la „Regina Elisabeta“

laborator medical și cosmetic

Szeged, Csongrádi sugár-ut.

Recomandă preparatele celebre cu efect experimental sigur, fabricate în laboratorii cosmetice și cunoscute sub numele „Elisabeta“.

Cremă de față „Elisabeta“ — de zi și de seară — redă feței fraganțanța tinereții, împiedecă formarea creștelor, face să dispară imediat pistruiele, petele de floaș și tot felul de necurătenți ale pielii. Prețul 1 și 2 cor.

Lapte de erin „Elisabeta“, contra tuturor boalelor de piele și a defectelor frumseții, efect sigur. Prețul 1 cor. 20 fil. Spirit de păr „Elisabeta“ după o folosire de câteva zile împiedecă formarea mătreței, întărește rădăcinile bolnave ale părului. Prețul 1 cor. 60 fil.

„Buzodol“ contra asudărei picioarelor și a mânilor — după o singură folosire, efect sigur și în cazurile cele mai grave. Prețul 1 cor.

Singurul deposit la fabricantul. Comenzile din provincie se îndeplinesc punctual. La o comandă de 10 cor. nu se scotește împachetarea și porto.

Lemle József, farmacist.

Se caută Un candidat de avocat

cu praxă care poșede perfect limba română.
Doritorii să se adreseze la avocatul

Dr. Méré Samú
Borosjenő.

Gmeiner E.

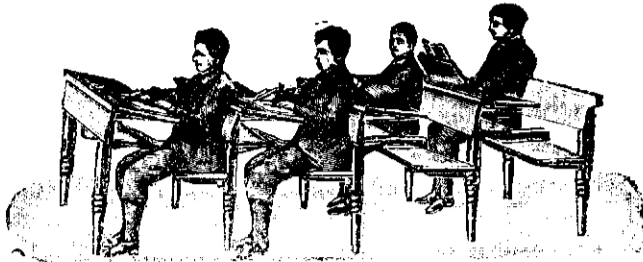
fabrica de curele pentru mașini.
BRASSO.

Din cea mai bună piele
de curele.

Curele de mânat din prima
calitate de piele.

Mai multe feluri de curele
de cusut și de legat în cea
mai bună calitate.

Preț-curent și modele se trimit
după dispoziția on. public.

Bancă de școală
Mobile de școală

Mobilă modernă de biurouri
și fabricare de instrumente gimnastice.

Catalog de prețuri gratuit și porto franco.

CONCURS.

Pentru îndeplinirea postului de contabil la institutul de credit și economii, »Șoimul« societate pe acții în Vașcău (Vaskóh, com. Bihor), să scrie concurs pe lângă următoarele condițiuni:

Salariu fundamental 1300 Cor. relat de quartir 300 Cor. tantiema statutară conform salariului, din 3—3 ani salariul să va rid ca cu 10% după salariul fundamental de 1300 Cor. și întrucât socoșile institutului va permite această urcare.

Dela recurent să recere: să fie absolvent a vrenei școli comerciale superioare, să ai bă praxă de bancă, afară de aceea să fie

în stare ca agendele de contabilitate și corespondența să le efeptuească singur și în fine să fie om moral pentru ceea-ce am dori ca respectivul recurent pe lângă atestatele de qualificație să ne trimită și un atestat de moralitate.

Postul este de a să ocupa neconționat în 1-a Maiu 1908, ear atestatele pentru câștigarea acestui post trebuie înaintate cel mult până în 15 April n., deoarece actele înaintate mai târziu nu să vor lua în considerare.

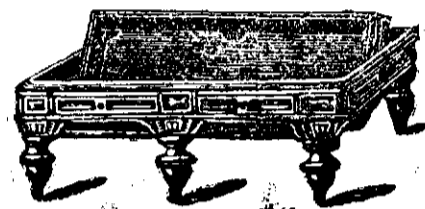
Vașcău 1908 Martie 16.

DIRECȚIUNEA.

DOSA FARKAS

fabricant de biliard în Cluj,

Kolozsvár, Mátyás király-tér nr. 3.

Deposit de biliard gata.

Pregătesc mese de biliard și le re-
parez atât

în oraș cât și în provincie, imediat. Țin în depozit **bastoane de biliard** (daco) chiulele de biliard de **bansolin** și **fildes**, (os de elefant), apoi: **cretă**, **piele de biliard**, **lipici** și ori-ce alte lucruri trebuincioase.

Primesc tot felul de lucrări de instalare pentru **cafenele**, **cofetării** și **locuințe**.

Asigurări contra focului: case, bucate, mobile, vestminte, mărfuri!

Agentura principală din Arad

A BANCEI GENERALE DE ASIGURARE MUTUALE SIBIENE

„TRANSSYLVANIA“

primesce oferte pentru asigurări din comitatele: Arad, Bichis, Bihor, Cenad, Caraș-Severin, Timiș și Torontal, — și le efeptuește pe lângă cele mai favorabile condițiuni:

1. În ramul vieții: capitale cu termen fix, rente, zestre pentru ferțe, capital de întreprindere pentru feciori, pe caz de moarte, spese de înmormântare. Aceste din urmă dela 50—500 cor. se plătesc la moment în sinea morții întemplate;

2. În ramul fecului: clădiri de tot felul, mobile mărfuri, produse de câmp ș. a.;

3. Contra furtului de bani, bijuterii, valori, haine recvisite ș. a. prin spargere;

4. Contra grindinei: grâu, secară, orz, oucuras ovés, viă (vinea), plante industriale: cânepă, in, hîmel nutrețuri, tabac ș. a.

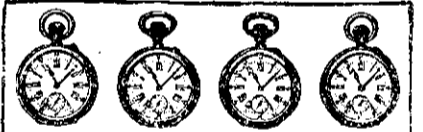
Deslușiri se dau și prospecte se pot primi la agenturele noastre locale și cercuale mai în fiecare comună și direct prin

Agentura principală „TRANSSYLVANIA“ în Arad

Strada Széchenyi nr. 1. — Telefon nr. 899.

Asigurați contra grindinei: cucuruzul grăul, sęcara, ovězul și toată economia!

Unde să cumpere omul cele mai bune, mai ieftine

și mai fine **oroloage**, **țvikeri**, **ochelari**, lanțuri de oroloage din **aur**, **argint** și **nichel** pentru strapate.

Atelier mare de reparat **ciasornice** în mod favorabil și punctual, lucrările trimise din provincie se săvârșesc punctual și repede.

Francisc Rill
SIBIU, str. Cisanădiei Nr. 16.

Colonia agricolă **HÁMORY** de oltoi de vie din Arad

liferează

soiu curat oltoit pe Riparia-Portalis, de prima calitate, oltoi de rădăcină bogată pentru vin și delicatésă în calitatea cea mai bună — și

ultoi de vie

precum și mlădițe de vie cu rădăcină Riparia Portalis
● în ori ce cantitate. ●

Deslușiri detaliate despre prețuri poți primi bucuos în casa de sub nrul 3 din strada Deák Ferencz.

Telefon: 229.

Telefon: 229.

Preoții și învățătorii primesc 5% rabat din prețuri.